

CRIZA INTERNAȚIONALĂ SUB IMPACTUL ANALIZEI STRATEGICE

INTERNATIONAL CRISIS ON STRATEGIC ANALYSIS IMPACT

*Ana-Delia NICA**

Criza cu toate procesele în derulare și mai ales prin efectele difuze ori concentrate/focalizate pe diferite areale au surprins și serviciile de informații. Dar degradingolada nu a durat mult și structurile de informații au strâns rândurile generând elemente și aspecte de intelligence. Așa au apărut noi sarcini, obiective și priorități la nivelul intelligence-ului național, mai mult și mai eficient corelate mediului internațional. Acum la aproape doi ani de la evidențierea crizei în spațiul European și ca urmare a rezultatelor obținute se pune tot mai mult problema unui nou tip de intelligence pentru comunitățile de informații cu caracteristici mult mai evidente și active precum specializarea, lucrul integrat și rezultate cu valoare prospectivă. Drept argumente față de cele afirmate mai sus am adus principalele rezultate de intelligence din studiul continuu și prospectiv al actualei crize, precum decriptarea subtilităților crizei, uimitoarea întârziere a ieșirii din criză și la fel de interesantă analiza structurală a dinamicii crizei.

Cuvinte cheie: *Criza internațională; analiză strategică; structuri de informații; intelligence; decriptarea subtilităților crizei.*

The crisis with all the ongoing processes and especially through the diffuse effects or effects concentrated / focused on different areas have also captured the information services. But it did not last long and information structures gathered, generating elements and aspects of intelligence. This way, new tasks, objectives and priorities appeared at national intelligence level, more and better related to the international environment. Nowadays, almost two years away from the crisis highlight in Europe and as a consequence of the results obtained, the issue arising is the one of a new type of intelligence for the information communities, with much more active and obvious features such as specialization, integrated working and prospective value results. As arguments to the statements above, I have brought the main intelligence results of the continuous and prospective study of the

* Doctorand, Academia Națională de Informații "Mihai Viteazul"; e-mail: delia.nica@metrogroup.ro

current crisis, such as the decryption of the crisis' subtleties, the amazing delay of exiting the crisis and the interesting structural analysis of the crisis' dynamics.

Keywords: international crisis; strategic analysis; information services; intelligence; the decryption of the crisis' subtleties.

Subtilitățile crizei – identificare, decriptare – intelligence

În contextul crizei mondiale, a cărei evoluție a ajuns la apogeul financiar-economico-politico-social, intelligence-ul a fost obligat să se implice, mai mult ca oricând. Caracteristica de bază a lucrului a fost perspicacitatea pusă frecvent la încercare. Motivele sunt lesne de înțeles: identificarea și definirea provocărilor, înțelegerea filozofiei pe care o degajă orice intervenție strategică, decriptarea prospectivei în domeniul de impact, indicarea unor surse credibile etc.

Așa s-a ajuns la concluzia, nu chiar atât de nouă, că este vorba de niște riscuri fiscale în principal, care au crescut și scăpat de sub control, mai ales în cadrul economiilor occidentale avansate.

Întrebările care s-au pus frecvent au fost de competența intelligence-ului de securitate și s-a formulat astfel: care au fost cauzele? Cum a fost posibil? Acestea și-au găsit răspunsul pertinent (chiar dacă au generat frecvent incredibilul) în câteva motive aparent simple, dar reale și de netăgăduit, după cum urmează:

- substratul tendințelor fiscale s-a deteriorat încontinuu și se prezintă în continuare cu unele aspecte similare;
- piețele financiare și-au întărit concentrarea și s-au preocupat din ce în ce mai mult pe slăbiciunile fiscale arhicunoscute de fapt;
- progresul în definirea unor strategii de ieșire din ambiguitatea fiscală a fost încet, inefficient, iar uneori inoportun.

Privind posibilitatea, declanșarea și continuitatea/persistenta crizei, intelligence-ul a reușit prin mijloace și forme specifice să aducă pentru managementul strategic trei ipoteze:

- incompetența managerială în domeniile financiar-bancare din motive de maximizare imprudentă a profiturilor;
- premeditare internă și externă pentru a obliga statele să se supună reformelor de modernitate și integrare;
- premeditate internațională pentru globalizare și control financiar-economic în cadrul noii ordini mondiale.

Punctul nostru de vedere este exprimat printr-o combinație de rutina profesională (este nevoie de reformă serioasă în domeniu), premeditare (ca premisă pentru ceea ce poate urma) și necesitate (arta strategică a globalizării financiar-bancare).

Pe aceste teme s-a concluzionat la nivelul intelligence-ului strategic: în acest context confuz și difuz, pierderea masivă de încredere în solvența fiscală rămâne

deocamdată un risc destul de îndepărtat, dar atenție, costurile lui potențiale pot fi de o asemenea natură și amploare încât riscul n-ar trebui ignorat.

Rezultă dramatismul strategic pentru mulți ani de zile prin:

- absența unei dezvoltări economice naționale/comune în continuare;
- progresul redus în abordarea problemelor de sustenabilitate fiscală;
- nivelul ridicat al îndatorării statului.

Analiza de intelligence a adus noi informații și dovezi concrete asupra legăturii dintre datoria publică a statului și creșterea sa economică. Astfel s-a sugerat că, pe baza predicțiilor curente, dacă datoria publică nu este coborâtă la nivelurile de dinaintea crizei, atunci creșterea potențială în economiile avansate ar putea scădea anual cu un indice destul de mare (s-a prognozat cu tristețe până 1%), cu un efect de mare dimensiune/catastrofic când este cumulat pe câțiva ani. În același timp s-au conștientizat două aspecte strategice:

- menținerea unui grad de împrumutare internă și externă scăzut, controlabil și sustenabil devine cheia stopării crizei;
- dezvoltarea economică rămâne singura strategie a ieșirii din criză.

După părerea unor specialiști în domeniu raționamentele și concluziile de intelligence sunt/par mai degrabă antiglobaliste, ce sugerează factorului social să protesteze în stradă și să țină sub monitorizare ori de câte ori are loc întâlnirea anuală a guvernatorilor băncilor centrale ale statelor lumii.

Se aduc drept argumente destul de științifice și chiar liberale și se referă la:

- raportul inhibitor dintre cuantumul datoriei unei țări (față de nivelul produsului intern brut) și rata creșterii sale economice;
- necesitatea ca relația amintită să se stabilească statistic, pentru ca să se explice de ce aceasta nu este o lege care să se aplice în toate cazurile;
- datoriile unui stat sunt toxice și pot provoca consecințe îngrozitoare greu de descris;
- totul poate conduce la profeții ale unui "Armagedon" financiar, în care arbitrul (FMI) poate fi jucător.

Ne plasăm cu ideile enunțate și prezentate la începutul anului de grație 2010, suntem în rezonanță de înțelegere și comunicare în domeniu cu FMI și suntem preocupați în continuare atât de găsirea de soluții naționale integrate, cât și de participarea conștientă la elaborarea soluțiilor internaționale generalizate și globale.

leșirea din criză și responsabilitatea crizei

Analiza de intelligence pentru cele trei cauze și condițiile primare ale declanșării și condițiilor crizei (prezentate la pct.1) au condus la obligația de a găsi unele modalități de gestionare a parametrilor crizei pe termen scurt și de a oferi deopotrivă unele repere pentru soluții de rezolvare în timp a consecințelor acesteia.

S-a plecat de la unele afirmații făcute chiar de FMI, anul trecut, prin care se lua partea perdantilor măsurilor luate în pripă. Concret s-a spus că afacerile și populația din țările lovite de criză nu mai pot îndura creșterea taxelor. S-a ajuns la aceasta realitate cruntă ca urmare a faptului că substratul tendințelor fiscale s-a deteriorat în continuare.

Consecința apare evidentă în preocupările de intelligence, care descoperă căderea titlurilor de stat la bursă, iar piețele financiare și-au întărit concentrarea din ce în ce mai mult pe slăbiciunile fiscale.

Toate acestea atrag atenția asupra unor determinări externe asupra statelor în criza de care nu pot scăpa fără adevărate drame financiar-bancare și privind necesitatea unor soluții interne/naționale ca modalități strategice de salvare de la catastrofe. În ambele sensuri, în ultimii 1-2 ani s-au înregistrat exemple concludente și contradictorii, care au uimit fie prin inconștiența factorului politic față de rețetele oferite ca determinări externe, fie prin raționalitatea elaborării și implementării unor strategii proprii cu rezultate salvatoare.

Așadar, apare cu evidența acel intelligence național salvator în materie de criză multidimensională, care în plus atrage atenția asupra unui nou imperialism financiar-bancar cu implicații majore asupra factorului politico-economic al statelor. Considerăm că toate informațiile necesare unei ample analize interne și strategice asupra crizei trebuie să fie furnizate de Banca Națională a României, parte a Băncii Centrale Europene. Este singurul organism ce deține date de importanță vitală pentru o evaluare corectă a situației crizei atât în plan național, cât și la nivel european și global.

În altă ordine de idei, analiza următoarei cauze a crizei și condițiilor favorizante, referitoare la încetinirea găsirii și elaborării unor măsuri anticriză sau pentru ieșirea din criză, intră în contradicție cu afirmațiile din mass media internațională, precum că nu ar exista soluții rezonabile pentru ieșirea din criză. În fond este vorba până la urmă de identificarea și definirea unor strategii de ieșire fiscală din criză, care nu s-au dovedit nici concludente și nici oportune.

În continuare, mai dorim să facem un comentariu și o precizare. Rămânem perplecși cum în condițiile existenței în lume a atâtor savanți finanțști, bancheri, fiscaliști și oameni politici nu s-au găsit soluții ori măcar repere strategice cu valoare de rezolvare secvențială ori programe experimentale sau de sacrificiu.

Credem că ceva nu a fost și nu este în regulă. Ne întrebăm nedumeriți privind aspectul de încet al găsirii și elaborării de soluții. La ce se referă? Tot intelligence-ul ne oferă un răspuns credibil și anume ca soluționarea crizei este excedată și blocată față de violența și rapiditatea evoluției crizei în majoritatea țărilor. Adică surprindere generală în lume și totală la nivelul statelor. În planul științelor economice despre crize și ciclicitatea lor se vorbește de mult și se fac estimări de aproape un deceniu, dar factorul politic nu a luat în seamă semnalele trimise.

Privind cauzele crizei, în materialele de specialitate ale presei străine s-a afirmat cu vehemență că pierderea masivă de încredere în solvența fiscală rămâne deocamdată un

risc îndepărtat. De la primele afirmări și până acum a trecut aproximativ un an și jumătate, dar criza datoriilor suverane se manifestă deja de circa un an. Ori diferența de o jumătate de an nu prea este îndepărtată ca timp de analiza în problema noastră, ci în limbaj bancar este cu siguranța un termen scurt.

Interesant este faptul că la unele țări occidentale semnele crizei au apărut de ceva vreme, iar efectele reale și evidente au fost ulterior la un timp destul de scurt, ceea ce intelligence-ului îi este greu să înțeleagă. Aceleași aspecte apar și în legătura cu criza din SUA, în fața căreia acum rămâi fără glas.

Ei bine, FMI ne avertiza anul trecut că n-ar trebui să ignorăm costurile potențiale a ceea ce însemna atunci un risc îndepărtat, dar care, acum, se petrece cu o violență și la parametri destul de îngrijorători și în unele țări chiar dramatici.

Toate aceste rele ale crizei mondiale sunt zugrăvite într-un tablou descurajant datorită căderii multor burse din lume în principal datorită manifestării pierderii masive de încredere în solvența fiscală, în condițiile în care piețele financiare și-au întărit concentrarea din ce în ce mai mult pe slăbiciunile fiscale, iar progresul în definirea unor strategii de ieșire fiscală continua să fie încet, adică sunt exact cauzele care au declanșat criza.

La apelul de salvare al unor state supuse unor grele încercări s-a observat o reacție târzie, în special a FMI, care recomanda statelor să accelereze adoptarea unor măsuri credibile de reducere a nivelului datoriilor. Numai că o parte dintre statele în criza au trecut la măsuri pe cont propriu în această privință (Islanda, Italia), altele au acceptat consilierea, mai mult ori mai puțin negociată, de către FMI (România, Grecia), iar altele, desigur mult mai puține, înfruntă cu bărbăție criza crescând succesiv plafonul de îndatorare, pentru a evita în ultim ceas intrarea în încetarea de plăți (SUA).

Această strategie Americană conduce la stabilirea unui incredibil record mondial în materie de datorii, ceea ce dă naștere la o adevărată gaură neagră financiar-bancară în care își pot găsi sfârșitul areale întregi de state de pe diferite continente.

În fața acestor realități complexe, dinamice și cu mult neprevăzut în evoluția lor, credem că progresul pentru definirea unor strategii de ieșire, mai ales fiscală din criză, a fost și continuă să fie încet, iar după unele surse de intelligence chiar încetinite.

Pe baza analizelor de intelligence a instituțiilor cu veleități în domeniul relațiilor internaționale s-au emis câteva sugestii generale și care o parte trebuie să fie particularizate la specificul economico-politico-social a unor state:

- majoritatea statelor trebuie să accelereze adoptarea unor măsuri credibile de reducere a nivelului datoriilor;

- în state în care ansamblul costului fiscal estimat al crizei se va aplatiza și reconstrucția va deveni posibilă, va fi necesar ca soluțiile drastice și chiar draconice să fie încorporate în planuri de ajustare fiscală pe termen mediu, susținute de măsuri identificate mai clar decât în trecut.

- în zona euro, cu nisipuri mișcătoare, unde consolidarea fiscală s-a desfășurat în mare măsură în acord cu planurile, este necesar ca progresul către identificarea unei cuprinzătoare abordări pan-europene pentru managementul crizei să fie mai evident, iar unele detalii importante să fie agreate mai ușor și repede.

- pentru majoritatea economiilor avansate, presiunile pentru cheltuieli pe termen mediu și lung pentru bugetul prevederilor sociale, în special pentru pensii și sănătate rămân să fie soluționate cât mai repede și în folosul factorului social beneficiar.

Malițioșii analizelor factorilor și efectelor crizei actuale au făcut asocieri speculative în legătură cu strategiile de control și ieșire din criză și preocupările statelor pentru protecție socială și sănătate. S-a afirmat că pierderile umane la nivelul bătrânilor și bolnavilor vor fi mai mari, aceștia vor muri mai repede decât progresele înregistrate concret în definirea unor strategii de ieșire fiscală.

Intelligence-ul în materie de criză atrage atenția că are loc un amplu, dinamic și controlat proces mondial de îndatorare față de FMI. Investigațiile științifice pe această tendință tot mai evidentă și împovărătoare pentru majoritatea statelor au condus către concluzia că instituțiile globale financiar-bancare nu sunt străine de acest fapt și avertizează că resursele lor sunt limitate (nu un sac fără fund), ceea ce poate crea grave disfuncții în economia mondială.

Realitățile mondiale ale crizei actuale, analizate după criteriile de intelligence, au permis desprinderea unor concluzii deopotrivă uimitoare și îngrijorătoare pentru statele și economia mondială:

- publicarea unor Monitoare fiscale este o inițiativă relativ recentă a FMI, datând din anul 2009;

- instituțiile financiar-bancare cunoscătoare ale crizei nu au avertizat guvernele Lumii asupra crizei financiare mondiale;

- s-a creat o dispută ideatică între specialiștii mondiali ai domeniilor crizei și autoritățile financiar-bancare mondiale și continentale pe problemele gestionării crizei, care a întârziat reacția potrivită pentru prevenția și controlul fenomenului și proceselor acestuia.

- nu s-a avertizat și ca atare nu s-a luat serios în considerare faptul că efectele crizei mondiale se regăsesc cel mai mult în actuala situație critică a datoriilor suverane.

- la ambiguitatea și confuzia managementului FMI în materie de criză credem că putem adăuga și faptul că instituția internațională și cu influență mondială are un viciu ca principiu de organizare, adică a avut un președinte care a fost implicat într-un puternic scandal mediatic și în prezent are un președinte controversat încă.

Criza internațională – structuralitate și dinamică

Analiza de intelligence nu s-a mulțumit să tragă numai niște concluzii. A aprofundat investigația științifică pe câteva repere temporale, de acțiune și mai ales pe efectele acestora. În plan temporal s-a delimitat declanșarea acesteia la mijlocul anului 2008, ea a parcurs mai multe etape distincte și am fost interesați privind continuarea acesteia. Din

punct de vedere acțional s-au urmărit expandarea crizei pe diferite areale economice, realizarea surprinderii și reacțiile statelor față de procesele distructive ale acesteia. Investigația a continuat cu studiul efectelor, evoluția și asociativitatea/complementaritatea lor internă/externă în vederea decriptării (in)evoluției crizei ca durată, noi procese de manifestare și în mod deosebit pentru strategii de gestionare și ieșire din criză.

În continuare vom prezenta întrunit cele trei criterii de analiză, dar pe etape de evoluție. Prima lovitură a cuprins în plin sistemul financiar-bancar pe întreaga lui ierarhie mondială, pe care o apreciem ca foarte dură și de o amplitudine fără precedent din 1929 încoace. Dar contrar acestor caracteristici pentru specialiștii în domeniu credem că a fost cel mai ușor de contracarat, pentru că soluțiile erau relativ la îndemâna decidenților (guverne, bănci centrale, etc.); soluția a fost pe măsură și anume o masivă transfuzie financiară menită să salveze ceea ce trebuia și putea fi salvat până la nivelul mondial. Nota de plată a fost usturătoare și împovărătoare, de foarte multe miliarde de dolari (sute de mii). Partea cea mai mare a fost achitată de statul și băncile americane, printr-un plan special și așa se face că și rezultatele au fost pe măsură. Rezultatele au evidențiat:

- salvarea sistemului financiar-bancar mondial;
- durata mică a crizei - aproape un an de zile;
- situația financiar-bancară s-a echilibrat, evitându-se astfel o catastrofă așa cum mass-media internațională a evidențiat pe bună dreptate.

Însă entuziasmul nu a fost de prea bun augur, deoarece a urmat o nouă etapă tot de tip lovitură care a țintit economia reală, în mod natural. Aspectele de criză cele mai evidente au fost:

- blocajele la nivel bancar cu diminuarea dramatică a resurselor acestora;
- limitarea la maxim a activității de creditor;
- lipsa capitalului a făcut ca economia să sufere ascendent;
- falimentul unor bănci (din prima fază) s-a preschimbat în falimentul unor companii sau restrângerea activității acestora (în cea de-a doua fază);
- victimele instituționale au fost numeroase dar de dimensiuni mici și suportabile;
- marja de intervenție a guvernelor s-a restrâns și s-a axat pe ceea ce este viabil și vital și nu pe agenți economici care și-au pierdut piețele de desfacere; acest principiu s-a aplicat după politicile guvernelor și rezultatele au fost contradictorii;
- fără a anticipa evoluții nefavorabile a proceselor crizei, unele state mai precaute au luat măsuri strategice concrete pentru ca activitatea economică să nu scadă; cele mai eficiente s-au dovedit: fondul de investiții menit să-i ajute pe întreprinzători (Franța); reducerea fiscalității (Germania); redistribuirea resurselor (Marea Britanie);
- efectul major al acestei etape a fost creșterea șomajului, care s-a combinat în mod nefericit cu prețul celei dintâi, adică mari cheltuieli de capital, prevestind adevărate catastrofe, constând în creșterea deficitelor într-un mod spectaculos mai ales în Europa.

De unde se credea că procesele crizei vor fi pe deplin controlate, s-a ajuns la cea de-a treia etapă cu grave implicații sociale:

- obligate să reducă deficitele, economiile secătuite de resurse au aplicat corecții de dimensionare negative a sectorului public pentru a reduce în general cheltuielile bugetare;

- s-a făcut tentativa de a nu transforma criza inițială într-una a datoriilor publice, la fel de gravă;

- au fost luate măsuri nepopulare în scopul slăbirii presiunii asupra bugetelor sociale: concedieri în sectorul de stat, plafonări de salarii sau chiar diminuări ale acestora, creșteri ale vârstei de pensionare pentru a reduce măcar pe termen scurt și mediu cheltuielile bugetare;

- aceste măsuri au fost mai puțin costisitoare din punct de vedere strict economic – mai mult, ele au însemnat economii și nu cheltuieli – dar au rămas extrem de dureroase din punct de vedere social, conducând la mari manifestări sociale în Grecia, Franța, Spania sau România,

- România a fost ocolită de prima etapă – sectorul bancar a scăpat, practic, nevătămat – însă a fost puternic și direct afectată de cea de-a doua-criză a economiei reale: exporturile s-au prăbușit, piața internă a scăzut și ea, lipsa de reacție coerentă a guvernului după 2009 a agravat și mai mult lucrurile;

- cei care s-au înglodat în datorii în perioada euforică s-au trezit insolvabili, sectorul de stat disponibilizând rapid pentru a evita o creștere rapidă a datoriei externe.

În condițiile create, intelligence-ul, care între timp s-a specializat mai mult, a transmis factorilor strategici din domeniu că problemele viitorului crizei vor deveni mai degrabă sociale decât economice. În același timp a prognozat o nouă etapă în manifestarea/evoluția crizei (deci a patra), care se poate dovedi cea mai cruntă și pe termen lung. Principalele caracteristici de intelligence în decriptarea conținutului acestei etape ar putea fi:

- repercusiuni majore în plan politic, mai ales ca urmare a stresului social în creștere masivă peste tot în Europa;

- tot politic vom asista la o creștere a extremelor în dauna doctrinelor politice dominante – creștin-democrația, social-democrația și neo-liberalismul – care în multe țări sunt socotite responsabile pentru traiul tot mai greu;

- premisele pe care și-au fundamentat viitorul în ultimele decenii statele (inclusiv UE), prosperitate la nivel de masă, securitate socială etc. vor putea fi cu greu viabile și pot deveni periculoase sub povara loviturilor succesive ale crizei;

- electoratul dezamăgit și dezorientat se lasă mai lesne sedus de sloganurile mai radicale, care sunt altfel decât ceea ce aud în mod curent;

- elementul cel mai periculos este fenomenul de radicalism pe fondul destrucției violente a doctrinelor tradiționale, mai ales pe timpul/în urma crizelor economice;

- de capacitatea guvernelor aflate la putere în aceste momente grele va depinde gestionarea strategică și evitarea efectelor combinate (potențiale) a tuturor etapelor;

- este stringent nevoie să se găsească cât mai concret cele mai bune soluții de atenuare a durerilor sociale, concomitent cu convingea electoratului, tot mai năucit de suferințe, privind efortul general și conștient pentru depășirea situațiilor create la nivel național și nu numai; altfel se pot pune sub semnul întrebării proiecte majore, chiar și cel European.

Credem că un forum internațional al crizei mondiale este necesar pentru a considera ultima etapă ca fiind și ultima în cadrul căreia soluțiile de securitate financiar-economico-politico-socială să devină viabile și cu efecte benefice pe termen lung.

BIBLIOGRAFIE

- Richard Little, Barry Buzau, „Sistemele internaționale în istoria lumii”, București, Ed. Polirom 2009
- Barry Buzau, „Popoarele, statele și teama”, București, Ed. Cartier 2000
- Francis Fukuyama, „Sfârșitul istoriei și ultimul om”, București, Ed. Paideia 2006
- Prof. Univ. Dr. Constantin Onișor, „Împreună... pentru securitate”, București, Ed. AOS-R 2010
- Sbighiew Brzezinski, „Marea tablă de șah”, București, Ed. Univers Enciclopedic 2000
- Sbighiew Brzezinski, „Marea dilemă”, București, Ed. Scripta 2005

